

HITOKTATÁS A SZÁMOK TÜKRÉBEN

(AZ ELMÚLT MÁSFÉL ÉVTIZED MÉRLEGE)

TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEK

A magyar közoktatás történetében a *Ratio Educationis* 1777-es megjelenéséig külön tantárgyként nem szerepelt a hit- és erkölcsstan, hanem az egyes tárgyak tanítása közben természetes módon szerepelt. Az 1806-ban bevezetett második *Ratio Educationis* már heti két órában írta elő az erkölcsstant is magába foglaló *hittan* tantárgyként való oktatását mind az állami, mind az egyházi gimnáziumokban.¹ Ez a rendszer közel másfél évszázadon át tartott.

Az 1948-as ateista-kommunista hatalomátvétel egyik legelső lépése az egyházi iskolák államosítása,² valamint az iskolaszervezet egységesen 8+4 osztályossá alakítása volt. 1950-től 40 éven át gyakorlatilag szünetelt az iskolai hitoktatás, az etika-oktatást pedig nem vezették be, így két nemzedéknyi fiatal semmilyen valláserkölcsei ismeretet nem kapott. A templomok falai közé visszaszorított hitoktatás a kisiskolások (6-9 évesek) mindössze 5-10%-át, a felső tagozatosok (10-13 évesek) 3-5%-át, a középiskolásoknak alig 1%-át érte el.

Az 1989-es politikai rendszerváltást követően a közoktatás rendszerét ismét átrendezték, és lehetőség adódott 4+8 vagy 6+6 vagy 8+4 osztályos iskolarendszerre áttérni, amelynek végén a diákok szakmunkás-bizonyítványt vagy érettségi bizonyítványt kapnak.

A STATISZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN

A 2000-ben történt, mindenre kiterjedő, országos felmérés szerint Magyarország össznépessége 10,2 millió fő, akiknek 56%-a vallotta magát katolikusnak, 23%-a reformátusnak és 3%-a evangélikusnak. A kisebb keresztény felekezetek és más vallási csoportok hitoktatásával e tanulmányunkban nem kívánunk foglalkozni.

A HITOKTATÁS JELEN HELYZETE

EGYHÁZI ISKOLÁK

Minden tanuló számára – felekezetek szerinti³ – *kötelező hitoktatás* csak egyházi fenntartású iskolákban van, azokban minden évfolyamon heti két órában.

A közoktatásban mindhárom történelmi egyház jelentős szerepet vállal. Az elmúlt évi (2006-os) adatok a következők:

---

¹ A főállású, állami fizetésben részesülő hittanárak státuszát 1882-ben alapítják; akkor Budapesten 75 pap (Regnum Marianum) és 100 világi hittanárt számoltak.

² A vallásszabadság látszatának fenntartására nyolc katolikus gimnáziumot meghagytak.

³ A három legnagyobb keresztény történelmi egyház illetékes püspökei 2006. szeptember 20-i találkozásukon írásbeli megállapodásban erősítették meg azt a korábbi gyakorlatot, miszerint a katolikus iskolák biztosítják a felekezet szerinti hitoktatás lehetőségét az evangélikus és református diákok számára, a protestáns egyházak iskolái pedig a katolikus diákoknak. A hittanárokat az illető egyház bízta meg, s az fizeti meg munkájukat.

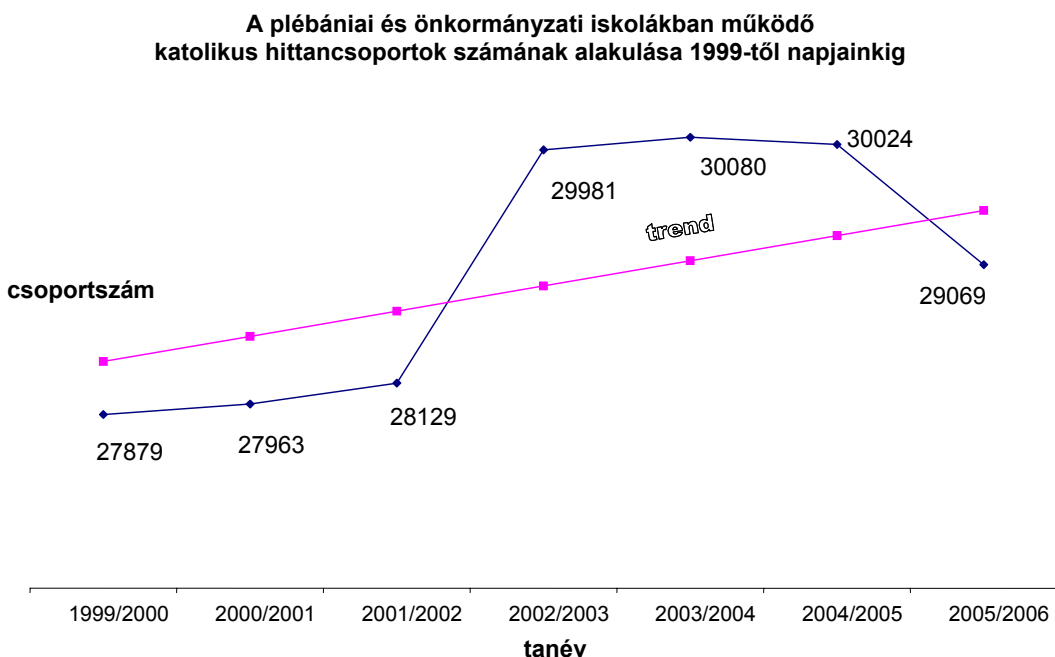
A Magyar Katolikus Egyház fenntartásában 101 általános iskola (összesen 27.700 tanuló), 55 gimnázium (16.500 tanuló), 34 szakképző intézmény (1800 tanuló) működik, mindösszesen 46.000 tanulóval. A katolikus intézményekben 250 „egyházi személy” (szerzetes, szerzetesnő, pap) tanít, akiknek kb. fele hittanár.⁴

A Református Egyház 47 általános és 29 középiskolát tart fenn (összesen 22.000 tanuló). Ezen iskolákban a hittan/vallástan oktatóinak 90%-a a helyi gyülekezet lelkésze.⁵ A Magyarországi Evangélikus Egyház 7 általános iskolát (2400 tanuló) és 12 középiskolát (6000 tanuló) működtet.⁶

ÖNKORMÁNYZATI ISKOLÁK ÉS PLÉBÁNIÁK

Felekezeti hitoktatás *fakultatív* módon létezik az önkormányzati vagy alapítványi fenntartású iskolákban, általában heti egy órában, a tanítás előtt, kora reggel vagy tanítás után, délután.⁷ A hittanórák megközelítően kétharmad részben az iskola épületében, egyharmad részben a plébániai hittantermekben folyik.

A katolikus hittancsoportok száma az elmúlt években kissé növekedett, melyet az alábbi grafikonnal szemléltetünk:⁸

⁴ A Katolikus Pedagógiai, Szervezési és Továbbképzési Intézet adatközlése alapján.

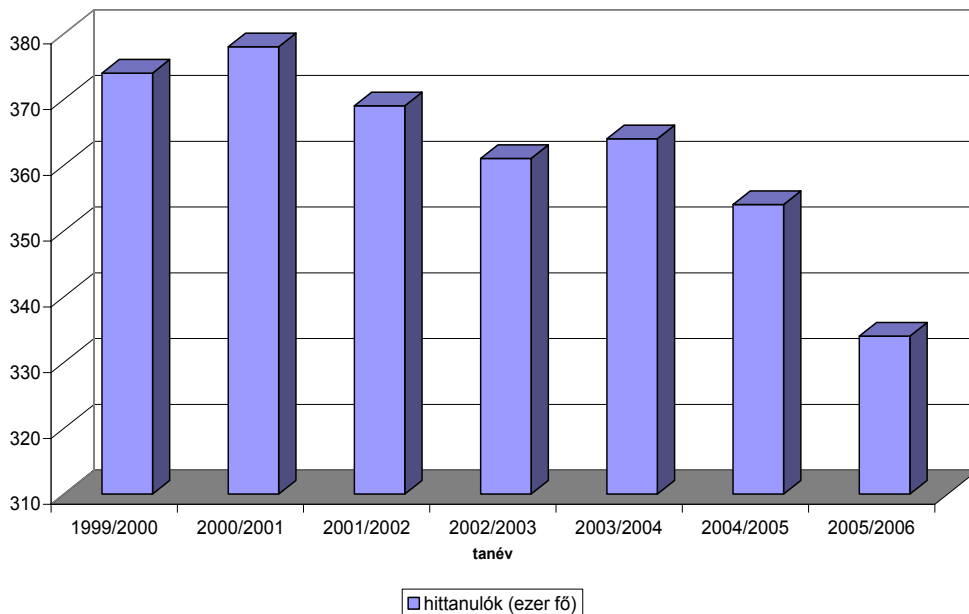
⁵ Adatok a Magyarországi Református Egyház Zsinati Oktatásügyi Irodájától.

⁶ Az Evangélikus Egyház Oktatási főosztályának adatközlése alapján.

⁷ Mindössze néhány iskola esete ismeretes, ahol a hittanra jelentkezők nagy száma az iskola vezetése lehetőséget adott az órarendbe illesztett felekezet szerinti hitoktatásra.

⁸ A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Püspökkari Titkárságának adatközlése alapján.

A plébániákon és az önkormányzati iskolákban katolikus hitoktatásban részesülők számának változása 1999-től napjainkig

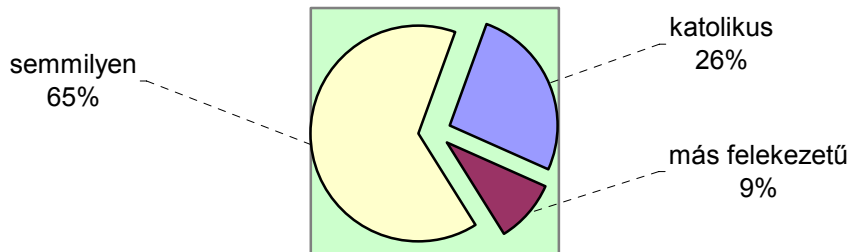
Az elmúlt tanévben összesen 29.069 katolikus hittan csoport működött (27.500 plébánián/általános iskolában és kb. 2580 plébánián/középiskolában, átlag 12 fővel, pontosabban 335 ezer diák részesült katolikus hitoktatásban,⁹ és becslésünk szerint mintegy 130.000 fő más felekezet hitoktatásán. Összesen ez 465.000 fő, ami az iskoláskorú magyar népességnek (1.480.000) közel 31%-a.

katolikus hittanosok száma (ezerre kerekítve)		
	plébánián vagy önkormányzati iskolában	egyházi iskolában
6-14 éves	252.000 fő	27.700 fő
14-18 éves	36.000 fő	18.300 fő

református és evangélikus hittanosok száma (tízezerre kerekítve)		
	parókián vagy önkormányzati iskolában	egyházi iskolában
6-14 éves	81.000 fő	18.000 fő
14-18 éves	15.000 fő	11.000 fő

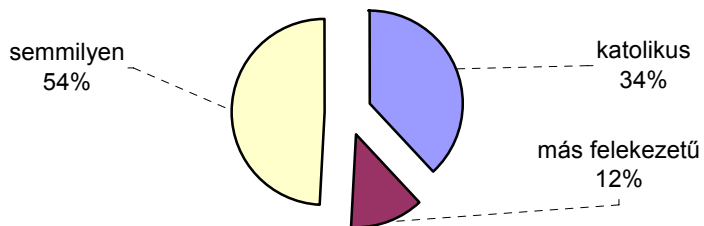
⁹ A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Püspökkari Titkárságának adatközlése alapján.

Az iskolás korúak hitoktatásban való részesedésének aránya

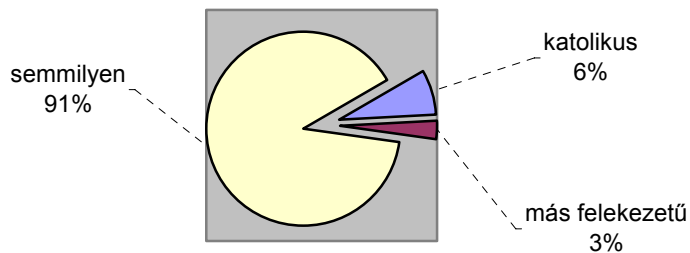

Más százalékos eredményre jutunk azonban, ha a korosztályi eloszlásra is odafigyelünk. Országos statisztikai adatok szerint a 6-14 éves korúak 930 ezren, míg a 14-18 éves korúak 550 ezren élnek hazánkban. Ezek közül felekezeti hitoktatásban az általános iskolások nagyobb, míg a középiskolások csak elenyésző számban vesznek részt. Ezt szemlélteti az alábbi diagram:

A 6-14 évesek hitoktatásban való részvételének aránya

A 14-18 évesek hitoktatásban való részvételének aránya

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az 1989-es politikai rendszerváltás óta a hitoktatásban résztvevő iskoláskorúak száma mintegy háromszorosára emelkedett, és kissé továbbra is növekszik.

Kevésbé biztató viszont a korosztályonkénti arány alakulása: kitűnik, hogy míg a 6-14 éves korban az önkormányzati iskolákban és a plébánián/parókián folyó hitoktatás országos átlagot tekintve a korosztály 46%-át érinti, addig a 14-18 éveseknek csak 9%-át, s ez utóbbiak nagyrészt az egyházi iskolák diákjai.

A felekezeti megoszlást megfigyelve szembeűnő, hogy a katolikus hittanosok százalékos aránya a 6-14 éves korosztályban nagyobb, míg a 14-18 éveseknél kisebb, vagyis míg katolikus hittanosaink létszáma 1/6-ra csökkennek (34%-ról 6%-ra), addig a protestáns felekezetek hittanosai „csak” 1/4-re (12%-ról 3%-ra) esnek vissza. Ez utóbbi a református és főleg az evangélikus középiskolák relatív nagyobb számának is betudható.

A HITANÁR-KÉPZÉS JELEN HELYZETE

A Magyar Akkreditációs Bizottság által elismert egyetemi diplomát kiadó intézmények (10-18 évesek oktatására) a következők:

Intézmény	képzés helyszíne	Az elműlt évben (2006) végzettek létszáma	Az elműlt másfél évtizedben végzettek összlétszáma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Hittudományi Kar	Bp. - Szeged	12	260
Károli Gáspár Református Egyetem, Hittudományi Kar	Bp.	15	140
Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Debrecen, Szeged	32	155
Evangélikus Hittudományi Egyetem	Bp.	2	25

Főiskolai szintű képzés műkődik (6-14 évesek oktatására jogosító diplomát adva):

Intézmény	képzés helyszíne	Az elműlt évben (2006) végzettek létszáma	Az elműlt másfél évtizedben végzettek összlétszáma
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kar Levelező Tagozat	Bp.	65	1165
Apor Vilmos Tanítóképző Főiskola	Zsámbék, Vác, Budapest	50	400
Szegedi Hittudományi Főiskola	Szeged	50	550
Pécsi Hittudományi Főiskola	Pécs	10	110
Egri Hittudományi Főiskola	Eger, Vác	40	280
Győri Hittudományi Főiskola	Szombathely	10	45
Nyíregyházi Görög Katolikus Főiskola	Nyíregyháza	20	340
Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola	Veszprém	10	300
Vitéz János Katolikus	Esztergom	10	50

Tanítóképző Főiskola			
Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kara	Nagykőrös	180	800
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola	Debrecen	10	70
Evangélikus Hittudományi Egyetem Főiskolai Karok	Nyíregyháza, Bp, Győr, Kaposvár	20	230

Az adatokat összesítve megállapíthatjuk, hogy 570 egyetemi és 4300 főiskolai diplomával rendelkező hittanár végzett az elmúlt évtizedben, akiknek több mint háromnegyede (3500 fő) katolikus.

Továbbá az elmúlt másfél évtizedben a Magyar Akkreditációs Bizottság által nem elismert hitoktatói tanfolyamok az ország majd minden nagyobb városában voltak (néhol felekezetek szerint párhuzamosan), de ezek sorjában megszűnnek. Az általában 3 éves tanfolyamot közel 15 helyszínen kb. 3000-en végezték el, akiknek közel fele, vagyis kb. 1500-an, később akkreditált diplomát szereztek, s így létszámuk a fenti táblázatokban szerepelnek.

A HITANÁROK FOGLALKOZTATÁSA ÉS ELISMERTSÉGE

A katolikus hittanárok munkaadója az illetékes Egyházmegyei Hatóság. Az illetékes plébános felterjesztése alapján évente kapják meg a *missio canonica*-t. Fizetésüket a „hitéleti képzés” keretében az egyházmegyei központból kapják,¹⁰ amely célra az állami költségvetés biztosít keretet.¹¹

Főállású hittanárként viszonylag kevesen tudtak elhelyezkedni (országos összesítés alapján: kb. 360 fő),¹² míg óraadóként igen sokan (összesen kb. 1300-an)¹³ végeznek pótolhatatlan szolgálatot az Egyház és az egész magyar társadalom javára.

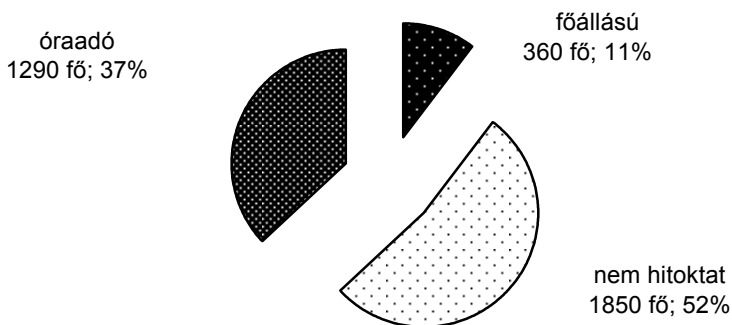
¹⁰ Jelenleg bruttó 1100-1400 Ft/tanóra, a szakképesítéstől (diplomától) függően.

¹¹ Az 1950-ben államosított (egyházi) ingatlanokat egy 1991-ben hatályba lépett törvény szerint vissza kell adni jogos tulajdonosának. Az egyházak a korábbi ingatlanaik egy kisebb részét visszaigényelték, a többinek felbecsült értékéből képzett kamatokat „járulék” címen évente kapják meg. A magyarországi egyházak anyagi gazdálkodása e „járulékból”, a SzJA felajánlott 1%-ból valamint a hívek adományaiból („egyházi adó”, vagy pontosabban: „egyházközségi hozzájárulás”) valósul meg.

¹² Néhány egyházmegye adata: Pécs: 49, Nyíregyháza: 33, Eger: 81, Szeged: 19, Szombathely: 64, Székesfehérvár 30, Veszprém: 45, Győr: 93 (forrás: *Konferencia a hittanárképzés mai helyzetéről és feladatairól*, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola, Bp., 2003. május 29-én).

¹³ Néhány egyházmegye adata: Pécs: 218, Nyíregyháza: 61, Eger: 240, Szeged: 157, Szombathely: 71, Székesfehérvár 110, Veszprém: 66, Győr: 85 (forrás: *Konferencia a hittanárképzés mai helyzetéről és feladatairól*).

Diplomás, katolikus hittanárok foglalkoztatási aránya

Tekintve, hogy mindössze 3500 diplomával rendelkező hittanára van a Magyar Katolikus Egyháznak, örömdetes látni, hogy tekintélyes részének lehetősége van tudását az Egyházban kamatoztatni.¹⁴

A HITANÁROK JÖVŐJE

Hogyan tovább? A következő években diplomázók egyházi alkalmazása korlátozott: mivel újabb főállású munkakörök létesítése nem várható, és az ott alkalmazottak átlagéletkora fiatal, az újonnan végzők csak a mintegy 100 szakképesítés nélkül hitoktató helyébe léphetnek óraadói megbízással. Mindezek alapján szükségszerű, hogy a világiak olyan szakmával rendelkezzenek, amely megélhetésüket alapvetően biztosítja, s így egyházi alkalmazásuk számukra nem egzisztenciális kérdés. Az így elnyert belső szabadság szolgálatuk hitelességét erősíti. Tekintve, hogy az önkormányzati iskolában folyó hitoktatás fakultatív, s így csak kislétszámú és kevés csoportban, szakkörszerűen folyhat az oktatás, másrészt a hitre nevelés amúgy is pedagógiai tevékenység, legszerencsésebb, ha ezt – egyházuk megbízása alapján – keresztény pedagógusok végzik. Másrészt komoly szakmai dilemma, hogy az iskoláskorú gyerekek esetében egyáltalán érdemes-e a hitre nevelést az iskolai keretek között erőltetni, vagy inkább minden energiánkkal a plébániai katekézis fellendítésén fáradozzunk?

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Az elmúlt évtized politikai változásai lehetővé tették, hogy a hazánkat körülvevő országok nagy részében olyan tanügyi reform látott napvilágot, amely a közoktatás részévé tette a felekezeti hittant vagy annak alternatívájaként az etika tantárgyat. Erre vagy arra beiratkozni minden év elején kell: kisiskolásoknál a szülők feladata, a nagyobbak maguk is megválaszthatják, de év közben váltani nem lehet. A tanárokat az egyház delegálja, de a tantestület teljes jogú tagjai; fizetésüket az államtól kapják a tanári bértáblának megfelelően.

A kötelezően választható, osztálybontásban folyó oktatás következtében Szlovákiában, Romániában, Horvátországban és Szerbia-Montenegróban minden 6-16 éves ill. 6-14 éves iskolás legalább heti egy órában vallás-erkölcsi ismereteket kap. Ennek pozitívumaként az

¹⁴ Az igazsághoz tartozik, hogy az óraadók között még mindig országosan több mint százan vannak, akik képzés nélkül végzik a hitoktatást.

értékelhető, hogy a gyerekek és serdülők többsége ily módon a felekezeti hittant választja,¹⁵ és a többiek is megszerezett ismereteket kapnak erkölcsi kérdésekről. Sajnálatos viszont, hogy az iskolában megszervezett felekezeti hitoktatás miatt ezekben az országokban a plébániai katekézis jelentősen visszaszorult annak ellenére, hogy sajátos céljai miatt erre is nagy szükség volna (Ld. *Katekézis Általános Direktórium*a irányelveit, pl. KÁD 73-76).

AZ ETIKA MINT TANTÁRGY

„Miért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis!
Miért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis!” (József Attila)

AZ ETIKAOKTATÁS TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSA

A *Nemzeti Alapterv* 1997-ben elfogadott változata általános célkitűzésnek tartja: „Az erkölcsi nevelésnek át kell hatnia az iskolai élet egészét. A tanulónak meg kell ismernie a jó és rossz fogalmát: a cselekedeteket normákhoz kell mérnie.” Ennek megfelelően a Magyar Közlöny 2000/95/II. számában olvasható a közoktatásban bevezetendő új tárgyak leírása. Eszerint a 7. évfolyamon, évi 37 órában „Ember- és társadalomismeret, etika”, míg a 11. évfolyamon szintén 37 órában, vagyis heti egy órában bevezetésre került az ún. „Ember- és erkölcsismeret” tantárgy. E foglalkozások a személyiségszervelet és az erkölcsi érzék kiművelését tűzik ki célul.¹⁶

A jelen oktatáspolitikáé ugyan az Orbán-kormány idején kidolgozott Kerettantervet fakultatívvá tette (s ezzel újabb bizonytalanságot teremtett), de nem mondott le arról, hogy az „emberismeret” műveltségi terület oktatását kötelezővé tegye. Tehát a 2003/04-es tanévtől minden közoktatási feladatot felvállaló (önkormányzati, egyházi, alapítványi) iskola helyi tantervébe, ha nem is kerül be az „emberismeret, etika” mint tantárgy, a Magyar Közlönyben megjelent „műveltségi területek”, vagyis „modul témaköröket” mégis mindegyik köteles beépíteni. Egyházi iskoláink természetesen ki tudják mutatni, hogy mindezeket többnyire a heti kétórás hittan keretében tárgyalják.¹⁷ Más iskolák, amelyek szintén nem vezették be az „emberismeret és etika” tantárgyat, a felsorolt „modulok” oktatását a történelem, a biológia, a magyar irodalom vagy az osztályfőnöki órák keretébe sorolják.

Bár Orbán Viktor „A vidék lelke az egyház” című konferencián 2001-ben fölvetette annak lehetőségét, hogy az etika és a felekezeti hittan kötelezően választható tárgyként épüljön be a közoktatás egészébe, a jelen oktatáspolitikáé szándéka szerint az „etika” nem a felekezeti hittan alternatívájaként szerepel, hanem minden tanuló számára kötelező tantárgy.

AZ ETIKATANÁROK KÉPZÉSE

A felmenő rendszerben bevezetésre került „emberismeret, etika” tantárgy oktatásával egyenlőre bármely filozófia, magyar, hittan vagy történelem szakos tanár megbízható, de az

---

¹⁵ A Szlovákiai Magyar Hitoktatási Központból kapott adatok szerint a 600.000 alapiskolát járó (6-14 éves korú) diák közül 500.000 felekezeti hittanon vesz részt. Szlovákiában tehát (százalékosan) közel kétszer annyian (83 %) vesznek részt felekezeti hitoktatáson, mint hazánkban, ahol ez a szám 42%!

¹⁶ Az Országos Közoktatási Intézet Zsolnay József vezette „Embortan műhelye” a leíró és normatív embertudományok ötvözetét dolgozta ki, amelynek legfőbb komponense a lélektan, a szociológia, az etika, a kulturális antropológia, a politológia, a humánökológia és a vallás. Zsolnay érték közvetítő és képességfejlesztő pedagógiai programja a legerősebb hazai alternatív pedagógiai program, vö. Körmeny Károly: „Etikaoktatás a gyakorlatban”, 26.

¹⁷ Egy 2006-os felmérés szerint e műveltségi területeket a katolikus iskolák 20%-a önálló „emberismereti” tárgyként tanítja, míg a fennmaradók 50%-a a hittanba, 27%-a a történelembe, 18%-a az osztályfőnöki órába integrálják; vö. Körmeny Károly: „A Hittan és az Ember-erkölcsstan viszonya”, 44.

Oktatási Minisztérium irányelvei szerint a 2008/2009-es tanévtől csak az a pedagógus jogosult a tárgy tanítására, aki felsőoktatási tanulmányok keretében (alapképzés, kiegészítő szak, vagy szakirányú továbbképzés) sajátította el.¹⁸

Etikatanárok képzése a 2002/03-es tanévben kezdődött. Elsőként a Veszprémi Egyetemnek sikerült akkreditáltatni és beindítani az etikatanári alapszakot,¹⁹ majd a Sapientia Főiskolának a tanárok szakirányú továbbképzését. A 2004/05-ös tanévtől már a Szegedi Hittudományi Főiskolán és az Apor Vilmos Főiskolán is beindult a tanárok szakirányú továbbképzése (4 félév, levelező tagozat). A 2005/06-os tanévtől a PPKE Hittudományi Kara is meghirdette az ember- erkölcs- vallásismeret szakot abból a megfontolásból, hogy az iskolákban olyan etikatanárookra van szükség, akik személyesen elkötelezettek az örök emberi értékek továbbadásában. Meglátásom szerint továbblépés az volna, hogy – a Bologna-rendszernek megfelelően – a hittanár-nevelő szak mellett második tanári szakképesítésként a nappalisok számára akkreditáltatni kellene az „ember-, erkölcs-társadalomismeret” szakot.

A néhány évszázados protestáns tradíció nagy hangsúlyt helyez az erkölcsi nevelésre, s a nyugat-európai országokban sokhelyütt kiveszik részüket az iskolai etika-oktatásban, pl. evangélikus teológiai karokon folyik etikatanár-képzés. A magyarországi református és az evangélikus egyház felsőoktatási intézményeiben viszont egyelőre nem indítottak etikatanár-képzést. Felelős vezetőik állásfoglalása szerint gyakorlati okokból inkább minden energiájukat a hitoktatás mind eredményesebb végzésére fektetik.

A TANKÖNYVEK HELYZETE

A közoktatás el nem képzelhető megfelelő tankönyvek nélkül. A felekezeti hitoktatást segítő tankönyveknek több sorozata látott napvilágot.²⁰ Újdonság annyi, hogy felismerve az egyházi fenntartású iskolákban folyó hitoktatás sajátos jellegét, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia a pályázati kiírást tett közzé, ami szempontokat adott egy korszerű, heti két órában, iskolai keretek között tanítható hittankönyv-sorozat megírására.

Az „Ember- és társadalomismeret, etika” témakörében a 90-es években már jelentek meg tanulmánykötetek,²¹ amelyek előkészítették az utat az idén bevezetésre került új tantárgy kísérleti oktatásához. Jelenleg sokféle szemléletű és tematikájú könyv közül választhat a szaktanár,²² néhányukhoz tanári segédkönyv is készült.²³ Célszerű az audiovizuális ismerethordozók használata, mert komplexebbé teszi a tanulók ismereteit, érdekesebb,

---

¹⁸ Közlemény a kerettantervek kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet alapján induló kötelező kerettantervi modulok oktatásának képesítési feltételéről (2001. márc. 27).

¹⁹ Emberismeret és Etika Tanárok Egyesülete (EETE) egy olyan szervezet, melynek célja a szakma érdekképviselete, továbbá előadások, viták, szakmai konferenciák szervezése és az emberismeret, etika tanítási színvonalának emelése, honlapja www.embertan.hu, székhelye a Veszprémi Egyetem.

²⁰ Erről lásd Bernolák Éva: *Hittansztori?*, Egyházfórum, Bp. 1994.

²¹ Pl. Kamarás István: *Íme, az ember*, Oktatáskutató Intézet, Edukáció Könyvkiadó, Bp. 1990; Uő.: *Emberkép – embertan. Tanulmányok, esszék*, Szent Gellért Egyházi Kiadó 1993.

²² Bohár András: *Antropológiai és etikai válaszok*, Helikon, Bp. 1999. Dörömbözi János: *Erkölsi alapismeretek*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 2001. Göncöl Enikő: *Én és a többiek. Társadalomismeret*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1999.

A Közoktatási Modernizációs Közalapítvány (KOMA) az „etika-emberismeret” modultervezet fejlesztésére 2000. decemberében kiírt pályázatára 91 pályázat érkezett, amelyből 50-et jutalmazásra méltónak találtak (ld. *Új Pedagógiai Szemle*, 2001. decemberi szám).

²³ Falus Katalin – Jakab György: *Erköls és jog. Ember- és társadalomismereti tankönyv*, AKG Kiadó, Bp. 1999. Lányi András – Jakab György: *Erköls esettanulmányok*, AKG Kiadó Bp. 1999.

sokszínűbb és hitelesebb megközelítést nyújtanak egy-egy esettanulmány feldolgozásakor.²⁴ Katolikus szemmel két kötetre hívom fel a figyelmet, melyek jól használhatók mind a hittanórák keretében, mind az etika tanórák során.

- Az *Emberismeret és Etika* című kötet tizenegy neves magyar teológus munkája, melyet a kerettanterv útmutatása szerint az évi óraszámnak megfelelően 37 fejezetbe rendezett a szerkesztő, Berán Ferenc.²⁵
- A másik könyv Carlo Fiore, olasz szalézi munkája, aki kifejezetten a fiatalok világára koncentrálna és igazán élvezetes stílusban mutatja be az őket érintő etikai kérdéseket.²⁶

A HITOKTATÁS ÉS ETIKAOKTATÁS JELEN HELYZETÉNEK ÉRTÉKELÉSE ÉS A JÖVŐKÉP

Hazánkban tehát sajátos helyzet alakult ki: a környező országokkal szemben a felekezeti hittan nem vált kötelezően választott iskolai tantárggyá, hanem továbbra is csak kevesen vesznek részt rajta (6-14 évesek 46%-a, 14-18 évesek 9%-a, vagyis az iskolások összességét tekintve 35%). Ráadásul a hittant ill. katekézist nem választók (54% ill. 91%, összességben 65%) semmi rendszerezett valláserkölcsei ismerethez nem jutnak. Ezek után izgalommal vegyes aggodással tekintünk a jövőbe:

- Az elmúlt másfél évtizedben kiépült a katolikus közoktatás intézményrendszere. Iskoláink színvonala máris kiemelkedik az országos átlagból. Vajon megtartható-e ez a pozitív tendencia, hogy a magyar iskolaügynek meghatározó tényezőjévé váljanak az egyházi iskolák?
- Mitévők legyünk annak érdekében, hogy az iskolai vallásoktatás és a plébániai katekézis kiegészítse egymást, valamint hogy a serdülők mind nagyobb számban bekapcsolódjanak a plébániák katekézis-foglalkozásaiba?
- Vajon milyen eredményt hoz a mindössze két évfolyamon bevezetésre kerülő, és minden tanuló számára kötelező iskolai tantárgy, az „emberismeret és etika”? Be tudnak-e kapcsolódni annak oktatásába a felnövekvő fiatalságot felelősséget vállaló katolikus pedagógusok?

AZ ETIKAOKTATÁS BEVEZETÉSÉVEL KAPCSOLATOS IRODALOM

Berán Ferenc: „Az etikaoktatás kérdései”, *Vigília*, 2003/5, 338-346.

Bugnyár Zoltán: „Erkölc, egyén, közösség”, *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. július-augusztus.

Falus Katalin – Jakab György: „Erkölcsei nevelés – etikaoktatás”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2002. július-augusztus.

Falus Katalin: „Az emberismeret és etika tantárgy hazai helyzetéről a nemzetközi tapasztalatok tükrében”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2002. július-augusztus.

Falus Katalin: „Új kiadványok az etikaoktatáshoz”, *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. július-augusztus.

Földes Petra: „Tanárok az emberismeret és etika tanításáról”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2002. július-augusztus.

Homor Tivadar: „Hogyan tanítom az etikát?”, *Új Pedagógiai Szemle*, 2002. július-augusztus.

---

²⁴ Ugyanakkor e tantárgy lehetőséget ad arra is, hogy a tömegkommunikáció és a modern információhordozók által megjelenő veszélyekre felhívjuk a diákok figyelmét (ti. manipulálnak, illetve kritika nélküli befogadásra, fogyasztásra szoktatnak).

²⁵ Szent István Társulat, Bp. 2002, 246 oldal.

²⁶ *Fiatalok etikája (két kötet)*, Don Bosco Kiadó, Bp. 2002, 320 oldal és 2005, 302 oldal.

- Homor Tivadar: „Tanítási program, Kamarás István *Erkölcstan* 11. évfolyam című tankönyvéhez”, *Az etikatanítás gyakorlata, Tantárgy-pedagógiai műhelytanulmányok*, Krónika Nova, Bp. 2003, 145-172.
- Kamarás István: „Emberismeret: kihívás és lehetőség keresztény iskolák számára”, *Vigilia*, 2003/5, 347-351.
- Kamarás István: „Emberismeret és etikai tantervek”, *Az etikatanítás gyakorlata, Tantárgy-pedagógiai műhelytanulmányok*, Krónika Nova, Bp. 2003, 9-73.
- Körmendy Károly: „Etikaoktatás a gyakorlatban”, in *A Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium Évkönyve 2004/2005*, 24-28.
- Körmendy Károly: „A Hittan és az Ember-erkölcstan viszonya”, in *A Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium Évkönyve 2005/2006*, 41-43.
- Schüttler Tamás: „Erkölcsi nevelés és/vagy etikaoktatás. Szerkesztőségi beszélgetés az erkölcsi nevelés problémáiról”, *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. július-augusztus.
- Szűdi János: „Hit vagy erkölcs?”, *Új Pedagógiai Szemle*, 1999. március.

E tanulmány szerzője Dr. Thorday Attila, a Szent Gellért Egyházmegyei Papnevelő Intézet rektora, a Szegedi Hittudományi Főiskola tudományos és oktatási rektorhelyettese.